

ЦИФРОВІ НАВИЧКИ В ОСВІТІ ДОРΟΣЛИХ

Пехота Олена Миколаївна

доктор педагогічних наук, професор кафедри менеджменту освіти і педагогіки вищої школи,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,
olenapehota2020@gmail.com

Прасол Надія Олексіївна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та педагогічної освіти,
Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика (Миколаїв),
prasolna2561@gmail.com

В Концепції розвитку цифрових компетентностей в суспільстві України цифрова компетентність визначається як впевнене, критичне та творче користування засобами інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для роботи, працевлаштування, навчання, дозвілля, включення та/або участі у суспільстві [2]. В освіті ж дорослих переважно використовується термін «життєві навички», що більше відповідає її практикам. Тому надалі ми будемо використовувати цей термін.

Життєві навички – дослівний переклад з англ. «life skills». Проте в англійській мові «skills» означає не лише навички (вміння, відпрацьовані до автоматизму), а й здатність до чогось або компетентність. Під життєвими навичками розуміємо низку психологічних і соціальних компетентностей, які допомагають людині бути в гармонії зі своїм внутрішнім світом і будувати продуктивні стосунки із соціальним оточенням та зовнішнім світом.

За визначенням міжнародних організацій, *життєві навички* – це здатність до адаптації, позитивної поведінки та подолання труднощів щоденного життя.

Життєві навички є основою незалежності і самоефективності. Вони являють собою поєднання різних здатностей, які загалом дозволяють навчатися впродовж усього життя і вирішувати проблеми, щоб вести самостійне життя як особистості та брати участь у колективному житті в суспільстві. Життєві навички тісно пов'язані з ключовими проблемами, з якими стикаються люди у сучасному світі.

Кращі життєві навички сприяють соціальній і громадянській активності, самоефективності й можливості працевлаштування людини. І в більш широкому плані вони забезпечують співіснування в демократичному суспільстві, інклюзивність для всіх і активне громадянство в багатокультурному суспільстві. Таким чином, життєві навички необхідні людині для того, щоб діяти в конкретному середовищі відповідно до основних принципів демократії та спільного життя в різноманітному суспільстві. Життєві навички дають інструменти для вирішення нових завдань і практично та емоційно підтримують оточуючих. Життєві навички корисні для тих, хто навчається, для людей та оточуючих їх спільнот, а також для спілкування і передавання досвіду з покоління в покоління.

Ситуація, що склалася, сприяла виникненню широкої міжнародної зацікавленості до розробки і впровадження освітніх програм з розвитку життєвих навичок.

Одним із різновидів програм навчання життєвих навичок є спеціальні освітні програми з формування життєвих навичок дорослої людини. В такій інтерпретації володіння цифровими навичками розглядається як сукупність необхідних життєвих навичок. Усі ці аспекти знайшли певне відображення в удосконаленні змісту освіти та навчально-виховного процесу й у сучасних освітніх закладах України.

Не менш важлива відповідна проблема і для різних категорій дорослого населення. Сучасна практика свідчить, що програми з навчання життєвих навичок мають стати обов'язковою складовою як у шкільному навчанні, так і в системі неформальної освіти дорослих. Такі програми розробляються і запроваджуються як державними інститутами освіти, так і громадськими організаціями та приватними особами, які пропонують їх державним органам влади, отримують відповідну акредитацію і виступають партнерами навчальних закладів у реалізації цих програм.

Особливого значення сьогодні набувають соціальні навички, зокрема цифрові навички, навички ефективної комунікації, групової взаємодії, у тому числі й мережевої. В умовах постійних змін, які відбуваються у суспільстві, людина також потребує особливих навичок, що формують здорову самооцінку, підвищують її стресостійкість, допомагають у досягненні цілей.

Чітко визначеного переліку життєвих навичок не існує, їх налічують близько ста: зокрема, навички ухвалення рішень; комунікативні навички; навички вираження почуттів і керування ними; навички критичного мислення; навичка постановки цілей та ін.

Не існує і єдиної загально визнаної класифікації життєвих навичок. Найчастіше життєві навички об'єднують у дві групи: внутрішньоперсональні (психологічні) та міжперсональні (комунікативні) навички.

Внутрішньоперсональні навички поділяють на інтелектуальні (когнітивні) та емоційно-вольові [3].

Програми із розвитку життєвих навичок мають стати обов'язковою складовою як у шкільному навчанні, так і в системі неформальної освіти дорослих.

У «Маніфесті про навчання дорослих у XXI столітті: Сила та радість від навчання», укладеному ЕАЕА, освіта дорослих розглядається як ключ для подолання основних викликів, що стоять перед Європою сьогодні [3].

Згідно з даними дослідження VeLL, для людей важливі не тільки безпосередні результати навчання: дорослі учні дістають численні переваги завдяки неформальній освіті. Вони почуваються більш здоровими та, як видається, ведуть якісніший спосіб життя; вони формують нові соціальні мережі та насолоджуються кращим добробутом. Більше того, дорослі учні, залучені до ліберальної освіти, очевидно почуваються більш вмотивованими для участі в навчанні протягом всього життя і розглядають його як можливість покращити власне життя. Про такі переваги повідомляють учасники навчальних курсів, що належать до різних сфер, – від вивчення мов, оволодіння цифровими навичками, мистецтва до спорту та громадянської освіти. Особливо люди з низьким рівнем освіти набувають переваги від участі в освітніх програмах для дорослих [3].

У «Маніфесті про навчання дорослих у XXI столітті: Сила та радість від навчання» представлена класифікація життєвих навичок:

- здібності рахувати;
- писемна грамотність;
- цифрові здібності;
- екологічна грамотність;
- громадянські здібності;
- здібності до внутрішньо особистісного аналізу та міжособистісних комунікацій;
- здібності підтримки здоров'я;
- фінансова грамотність [3].

В умовах сьогодення особливу роль відіграють цифрові здібності, їх формування та розвиток. Вони передбачають ознайомлення з роботою комп'ютера та веб-середовищем, використання цифрових засобів, засобів масової інформації та ресурсів, наприклад, для того, щоб знайти інформацію, вирішити практичні завдання, створити цифровий контент та продукти та керувати даними; розвиток критичного мислення у використанні технологій та розуміння впливу медіаповідомлення. У дослідженні «Цифрова грамотність населення України», оприлюдненому Міністерством цифрової трансформації України, визначається, що 53 % населення України мають цифрові навички нижче базового рівня [4].

В широкому плані життєві навички дорослої людини забезпечують їй співіснування в демократичному суспільстві, інклюзивність для всіх і активне громадянство в багатокультурній спільноті. Навчання дорослої людини на засадах розвитку життєвих навичок сприяє її соціальній і громадянській активності, самоєфективності й можливості жити в мирі у громаді. Життєві навички необхідні людині для того, щоб діяти в конкретному середовищі, дають їй інструменти для вирішення завдань миру і практичної та емоційної підтримки оточуючих. Сьогодні ці навички вкрай необхідні тим, хто навчається протягом життя, людям різного віку та оточуючим їх спільнотам для спілкування й обміну досвідом між поколіннями у мирній міжкультурній взаємодії.

Важливо підкреслити, що нинішні основні потреби людини мають вирішальне значення і разом з тим є основним мотиваційним фактором для поєднання життєвих навичок, які людина може намагатися набути. Задоволення основних потреб за допомогою формування життєвих навичок дозволяє залучати й отримувати позитивний досвід навчання, а також стимулює нові освітні потреби. Це, своєю чергою, є довгостроковою перевагою, що виражається у самостійності, залученості та розумінні проблем і, нарешті, в нових освітніх потребах. Це також означає, що потреби тих, хто навчається, є центром і відправною точкою пропозиції навчання.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 29.10.2023).
2. Концепція розвитку цифрових компетентностей в суспільстві України. URL: <http://surl.li/klyz> (дата звернення: 29.10.2023).

3. Маніфест про навчання дорослих у XXI столітті: Сила та радість від навчання / Європейська асоціація освіти дорослих. URL: http://www.uaod.org.ua/data/EAEA/Manifest_2019_UA.pdf (дата звернення: 30.10.2023).

4. Цифрова грамотність населення України. URL: https://osvita.diiia.gov.ua/uploads/0/585ifrova_gramotnist_naselenna_ukraini_2019_compressed.pdf (дата звернення: 27.10.2023).

ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛІ CHATGPT НА УРОКАХ ФІЗИКИ

Федчишин Ольга Михайлівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізики та методики її навчання,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
olga.fedchishin.77@gmail.com

Яцишина Мар'яна Михайлівна

здобувач другого рівня вищої освіти за спеціальністю 014.08 Середня освіта (Фізика),
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
mariana.svieriediuk@gmail.com

У реальному житті та професійній діяльності люди все більше використовують такі застосунки як ChatGPT. Використання штучного інтелекту в освітньому процесі – це реальність. В Україні значна кількість учнів та студентів вже використовує ChatGPT і ця цифра незабаром буде все більш вагомою. Штучний інтелект (ШІ) є однією з найбільш актуальних технологій у сучасному світі, яка має потенціал для реформування сфери освіти [3].

Чат GPT – це чат-бот від компанії OpenAI, який дозволяє користувачам спілкуватися зі штучним інтелектом. Бот може вести діалог з людиною різними мовами, створювати та перекладати текст, і вирішувати інші текстові завдання. З моменту своєї появи наприкінці листопада 2022 року, чат GPT стрімко набирає популярності [5].

ChatGPT є мовонезалежним і може генерувати запити та отримувати відповіді будь-якою мовою, включаючи українську. Проте, на даний момент, українські тексти можуть не бути настільки ідеальними, як англійські. Генерація українських текстів також може займати більше часу.

Оскільки використання ШІ є новою практикою, то пріоритетним завданням на сьогоднішній день є дослідження та створення ефективної стратегії використання ШІ в процесі навчання фізики [3].

ChatGPT може використовуватися у таких напрямках:

1. Генерація тексту та пояснення: ChatGPT може генерувати текст, що дає можливість створювати детальні пояснення фізичних концепцій та принципів. Це дозволяє учням отримувати розширені пояснення та відповіді на запитання, що допомагає в їхньому розумінні предмету.

2. Індивідуалізоване навчання: ChatGPT може адаптуватись до потреб та рівня знань кожного учня. За допомогою аналізу введених даних та відповідей, вона може надавати індивідуалізовані завдання, підказки та пояснення, що допомагають учням усвідомити матеріал на своєму рівні.

3. Генерація завдань та тестів: ChatGPT може створювати індивідуальні завдання та тести, що відповідають потребам кожного учня. Це дозволяє